

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

LAATEGE

Dahkoesoejkesje lierehtæmman saemien gielesne jih kultuvresne 2024-2028
Trööndelagen fylhkentjielte

SISVEGE

ÅVTEBAAKOE	3
1. LİEREHTIMMIE SAEMIEN GİELESNE JİH KULTUVRESNE	4
1.1. Duekie	4
1.2. Stuvrije tjaatsegh	4
2. SKUVLEAAJTEREN DİEDTE	5
2.1. Reakta lierehtæmman	5
2.2. Lierehtimmie saemiengièlesne geerve almetjidie	5
2.3. Maahtoe jih dåårrehtimmie	6
2.4. Konsultasjovnediedte	6
3. VIERHTIESKUVLH JİH SKUVLEAAJTERE	7
3.1. Dïedtejoekedimmie	7
3.2. Vierhtieskuvleråälla	7
3.3. Learoevierhtieevtiedimmie	9
3.4. Åarjelsaemien lohkehtæjjavermie	9
3.5. Karrijeerebhkedimmie	9
4. PRAKTIHKELES SJİEHTELADTEMЕ LİEREHTIMMESTE	10
4.1. Maajhööhpehtimmie jih teknihkeles vuekieh	10
4.2. Giele- jih kultuvregavaavnedimmieh	10
5. EKONOMIJEMAALLE	11
5.1. Maadthfinansieereme vierhtieskuvleråälleste	11
5.2. Maadthfinansieereme giele- jih kultuvreliehtimmeste	11
5.3. Dåarjoe evtiedimmieprojektide	11
Lissietjaalege 1	12

ÅVTEBAAKOE

Saemien lea gielefaage jih vihkeles faage gaskesadtemasse, kultuvregoskesasse, skearkagæmman jih identiteeteevtiedæmman. Faage edtja viehkiehtidh guktie learohkh positivve jijtjeguvviem jih jearsoe identiteetem åadtjoeh goh saemiengieleldh, jih ektiedimmiem jijtsh gieleseabradahkese, Saapman, jih don veartenevijries aalkoeålmägeektievoetese evtiedieh. Saemien gielemaahtoe oksh rihpeste jih nuepieh vadta privaate jieliedisnie jih barkoeliedisnie, jih learohkh åadtjoeh sijen gelliengieleldh jih gellienkulturelle maahtoem nuhtjedh, nasjonaale, gaskenasjonaale jih aalkoeålmägeektievoetese evtiedieh.

(Learoesoejkesjistie saemien mubpiengielne)

1. LİEREHTIMMIE SAEMIEN GİELESNE JİH KULTUVRESNE

1.1. Duekie

Trööndelagen fylhke lea åarjelsaemien reeremedajve. Trööndelagen fylhkentjielte lea guhkies latjkoem akten äeliedihks laavenjostoen bijre Saemiedigkine dorjeme juktie saemien gielem, kultuvrem jih seabradahkem vaarjelidh jih evtiedidh. Fylhkentjielten lea diedte lierehimmie saemien gielesne jih kultuvresne vedtedh jáarhkeskuvlen daltesisnie.

Dahcoesoejkesje lierehtäemman saemien gielesne jih kultuvresne lea åajvahkommes diedten jih råållajoekedimmien bijre vierhteskuvli gaskem Kråangken jih Rossen jáarhkeskuvlh jih skuvleaajhtere. Dahcoesoejkesjen ulmie lea buerkiestidh guktie lierehimmie saemien faagine jáarhkeskuvline faalasuvvieh Trööndelagesne. Lierehimmie edtja lähkoem aktive saemien gieleutniejistie regijovnesne nännoestidh jih lissiehtidh.

1.2. Stuvrije tjaatsegh

Äeliedimmieh lierehimmie saemien gielesne jih kultuvresne vedtedh leah viedteldihkie gaskenasjonaale jih nasjonaale laakine jih regjonaale latkojne. EN:n luhkiejaepie aalkoeåålmegegjelide lea jaepiej 2022-2032. Maadthaaken § 108 jih Saemielaaake leah dïhte nasjonaale reaktavåarome saemiepolitikhkese Nöörjesne.

Gaskenasjonaale latjkoeh

- [ILO-konvensjovne nr 169](#): Aalkoeåålmegi jih tjierteråålmegi bijre jijtjeraarehke staatine.
- [EN:n bæjhkoehtimmie aalkoeåålmegi reaktaj bijre](#)
- [Europaraerien unnebelåhkoegielerjehetedimmie bielie II jih III](#): «Europan sjiehtedimmie regijovne- jih unnebelåhkoegjelide»

Nasjonaale laakh jih mieredimmieh

- [Maadthaake § 108](#)
- [Saemielaaake §§ 3, 4](#)
- [Ööhpehtimmiealaake §§ 3, 6](#)
- [Learoesoejkesjh faagine](#)

Regjonaale bikhedassh jih latjkoeh

- [Laavenjostoelatjkoe Saemiedigkien jih Trööndelagen fylhkentjielten gaskem 2023-2027](#)
- [Trøndelagsplanen 2019-30](#)
- [Kompetansestrategi for Trøndelag 2023-2027](#)
- [Saemiedigkien dahcoesoejkesje saemielaaavsemen vöoste 2022-2025](#)
- [Balansekunst Kulturstrategi for Trøndelag](#)
- [NOU 2016: 18 Vaajmoegiele](#)
- [Saemiedigkien strategijh saemien gjelide – Gielelutnjeme](#)
- [Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser](#)

2. SKUVLEAAJHTEREN DÏEDTE

2.1. Reakta lierehtæmman

Trööndelagen fylhkentjielte edtja hijven lierehimmien jih hijven byjenimmietsiehkieh saemien maanide jih noeride utnedh. Learohkh mej reakta saemien lierehtæmman jáarhkelierehimmesne edtjeh ällesth ööhpehtimmiefaalenassem utnedh laaken jih learoesoekesjievirkien mietie. Reakta jarsoe skuvle- jih lïeremebyjresasse lea jarngesne jáarhkelierehimmesne, jih fylhkentjielte edtja gaajhkesåarhsts saemielaavsemh skuvlesne vuastalidh.

Doh byögkeles jáarhkeskuvlh Trööndelagesne edtjeh learoesoekesjievirkien krïevenassh saemien perspektivesne ööhpehtimmesne gorredidh gaajhkide learoehkidie lierehimmieboelhken. Skuvleajhtere szejhta laavenjostosne universiteete- jih jilleskuvlesuerkine minngieööhpehtimmiekuvjsh lohkehtæjjide faalehtidh juktie daajroem jih voerkesvoetem lissiehtidh saemien kultuvren jih histovrijen bijre skuvlesne.

2.2. Lierehimmie saemiengielesne geerve almetjidie

Evtiedimmie saemien gielemahtoste geerve almetji luvnie lea vihkele dâärrehtimmien jih åtnoen gaavtan saemien gielesti fylkesne. Kuvsjh åarjelsaemien gielesne geerve almetjidie mah studijepoengh vedtih leah dorjesovveme laavenjostosne vierhtieskuvligujmie, regijonaale studijejarnigigujmie, gielejarnigigujmie, Noerhte Universiteetine jih Saemien jilleskuvline. Daate vihkele dâarjoe edtja funksjonelle saemiengieleldh meatanbarkijh dâärrehtidh jieniebinie barkoedâehkine.

Orre lierehimmilaake reaktam vadta lierehtæmman saemiengielesne geerve almetjidie jáarhkedaltesisnie. Faalenassem sjëhtede geerve almetjen tsiehkien mietie.

2.3. Maahtoe jih dårrehtimmie

Juktie dårrehtimmiem lissiehtidh jienebh saemiengieleldh lohkehtæjjijste, fylhkentjielte laavenjostosne Staatehaaltoejinie jih Saemiedigkine stipendeöörnegh studeentide saemien lohkehtæjjaoöhpehtimmine åtna. Stipendeöörnegh aaj lohkehtæjjide gååvnesieh mah sijhtieh sijjen saemiengieleldh maahtoem lissiehtidh.

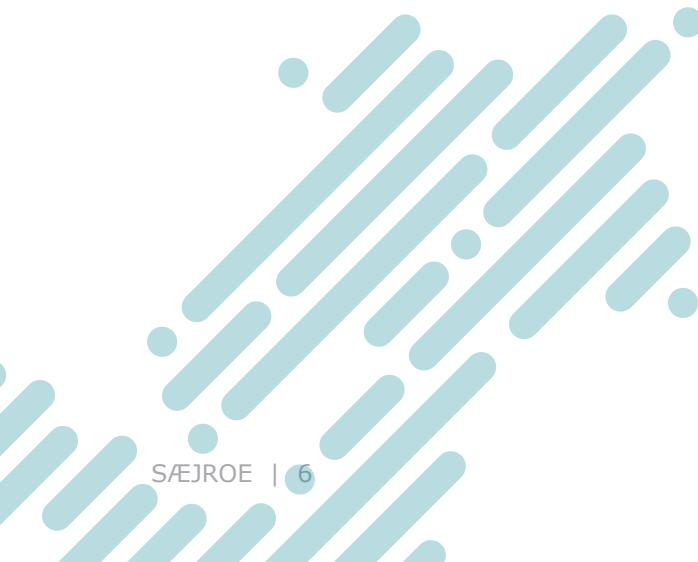
Akte ulmie låhkoem learoehkjistie lissiehtidh mah saemiengielem jáarhkelierehtimmesne veeljieh. Karrijeerebihkedimmie saemien perspektivine daam barkoem dårjohte viehkine lissiehttamme daajrose jih voerkesvoetese saemien giele- jih maahtoedaerpiesvoeten bijre sjiehteladtedh.

2.4. Konsultasjovnediedte

Fylhkentjielti lea laakeviedteldihkie diedte aamhtesinie rååresjidh mah leah saemien edtji bijre. Tjirrehtimmie rååresjimmijste dorjesåvva dan mietie mij maereles fierhtene aamhtesisnie.

Edtja aamhtesi bijre rååresjidh mah leah ööhpehtimmiefaalenassen bijre saemien learoehkidie jáarhkelierehtimmesne jih mah maehtieh vihkele årrodh Saemiedægkan. Daah rååresjimmieh leah voenges edtji sijjeste, jallh lissine voenges iedtjide. Edtja buertiegærjam rååresjimmijste tjaeledh.

Trööndelagesne Åarjelsaemien Lohkehtæjjavermie jih vierhtieskuvlh Rossen jáas jih Kråangken jáas leah iemie rååresjimmieguejmieh. Jeatjah guejmieh maehtieh saemien jieleme, giele- jih kultuvrejarngh jih museumh årrodh.

3. VIERHTIESKUVLH JIH SKUVLEAAJTERE

3.1. Diedtejoekedimmie

Skuvleaaajteren lea diedte dej bijjemes sjæjsjalimmiej åvteste mah vihkelesvoetem utnieh politikhese, bïhkdedasside jih råajvarimmide saemien aamhtesi sisnjelen. Dan sisnie maahtoelutnjije råajvarimmiegjumie nierhedh, viehkiehtidh learoeverhtieh evtiedidh jih laavenjostoelatjkoem byjngetje guejmieejgumie tjåadtjoehtidh jih guhkiebasse evtiedidh.

Prinsihpe dïedtejoekedimmien bijre skuvleaaajteren jih vierhtieskuvlen gaskem lea vierhtieskuvlh abpe diedtem äadtjoeh mah leah learoehken, lierehtimmien jih evtiedimmien bijre skuvledaltesisnie. Vierhtieskuvlh diedtem utnieh saemien ööhpehtimmien åvteste Trööndelagesne. Rossen jih Kråangken jáarhkeskuvlh leah vierhtieskuvlh saemiengielese, jih ööhpehtæmman jolle kvaliteeteste saemien faagine sjiehteleldtieh.

Skuvleaaajtere sjiehteladta ikhe vierhtieskuvlh maehtieh sijjen mandaatem tjirrehtidh bööremeslaakan viehkine gaskesem tjåadtjoehtidh Saemiedigkine, Noerhte universiteetine, Saemien jilleskuvline, Saemien jáarhkeskuvline jih fylhkentjëltigumie Nordlaante, Romsa jih Finnmarhke mah aaj leah saemien reeremedajve.

Skuvleaaajtere vierhtieskuvligujmie ektine Fylhkendigkien veanhtadimmieh bæjjese fulkie mah våajnoes sjidteme soejkesji tjirrh goh Trööndelagesoejkesje, Trööndelagen maahtoestategiye, daaletje ekonomijesoejkesjh jih laavenjostoelatjkoen tjirrh Trööndelagen jih Saemiedigkien gaskem.

3.2. Vierhtieskuvleråälla

Rossen jih Kråangken jáarhkeskuvlh leah åarjelsaemien vierhtieskuvlh. Vierhtieskuvli råälla lea åajvahkommes lierehtimmien vedtedh jih lierehtæmman saemien faagine sjiehteladtedh learoehkidie fylhkentjielten skuvline. Saemien faagh lierehtimmien saemien gielesne jih kultuvresne feerhmieh, jih programmesuerkide båatsoe jih duestdie.

- Organiseeredh jih ööhpehtimmiem saemien gieline bæjjese fulkedh
- Gielegaavnedimmieh åarjelsaemien learoehkidie öörnedh
- Barkoem stuvredh learoeverhtieevtiedimmesne
- Meatan åroodh faageles raerine jih moenehtsinie
- Rååresjimmieguejmine åroodh
- Faalenassh geervelierehtimmien bijre sjiehteladtedh
- Viehkiehtidh saemien åålmegebiejjiem goevten 6.b. jih saemien gielvåhkoem våhkoen 43 våajnedehetedh

Lierehtimmie saemiengiælesne lea stièresne vierhtieskuvlesne jih goh maajhööhpehtimmie learoehkidie dejnie jeatjah jáarhkeskuvline fylhkentjieltesne. Vierhtieskuvlh aaj maajhööhpehtimmiem öörnie julev- jih noerhtesaemien gielesne maehtelas faalehtæjjaj tjirrh.

Båatsoe jih duedtie leah faagh mejtie koordineeremen tjirrh vierhtieskuvline tjirrehte learoehki daerpiesvoeten mietie, faageles maahtoen mietie skuvlesne jih rååresjimmesne learoehkinie jih eejtegigujmie.

Åarjelsaemien dajve lea vielie goh Trööndelagen fylhke, jih dan gaavhtan vierhtieskuvlh maehtieh gihtjesovvedh gielelierehtimmiedenesjh faalehtidh jeatjah fylhkentjiltide jih privaate skuvlide.

Kråangken jåas	Rossen jåas
Fosen videregående skole	Byåsen videregående skole
Inderøy videregående skole	Charlottenlund videregående skole
Johan Bojer videregående skole	Cissi Klein videregående skole
Levanger videregående skole	Gauldal videregående skole
Mære landbrukskole	Guri Kunna videregående skole
Olav Duun videregående skole	Heimdal videregående skole
Ole Vig videregående skole	Kyrksæterøra videregående skole
Steinkjer videregående skole	Malvik videregående skole
Verdal videregående skole	Meldal videregående skole
Ytre Namdal videregående skole	Melhus videregående skole
Åfjord videregående skole	Meråker videregående skole
	Oppdal videregående skole
	Orkdal videregående skole
	Selbu videregående skole
	Skjetlein videregående skole
	Strinda videregående skole
	Tiller videregående skole
	Thora Storm videregående skole
	Trondheim Katedralskole

Figuvre 1. Guktie reereles ektiedimmie lea skuvli jih vierhtieskuvli gaskem.

Edtja aelhkie årrodh skuvlide Trööndelagen fylhkentjieltesne bievnesh saemien gielefaalenassen bijre gaavnedh. Lästoe 1. figuvresne bijjieguvviem vadta mij vierhtieskuvlide mij lea reereles gaskesadtemeguejmie dejtie jeatjah skuvlide Trööndelagesne mah learohkh utnieh mah lierehtimmien saemien gielesne åadtjoeh.

3.3. Learoevierhtieevtiedimmie

Saemiedigkie, skuvleaajhere jih staaten åejvieladtjh beetnehvierhtieh learoevierhtieprojektide dårjoh. Saemiedigkie lea diedtem åådtjeme Maahtoedepartemeenteste abpe evtiedimmien jih produksjovnen åvteste saemien lieremevierhtijste. Skuvleaajheren lea diedte ihke learoevierhtieh gååvnesieh dejnie faagine mijjeh faalehtibie.

Aajege – saemien giele- jih kultuvrejärne prosjektediedtem åtna jih barkoem stuvrie learoevierhtieevtiedimmine nedtesne åarjelsaemien gielelierehimmesne. Lieremevierhtieh mah leah dorjesovveme leah digitaale jih NDLA:sne gååvnesieh. Lieremevierhtide ahkedh giehtjede jih orreste. Prosjekten tjåadtjohtæjja latkoen tjirrh NDLA:ine, diedtem åtna orrestimmien jih gorredimmien åvteste dejstie åarjelsaemien lieremevierhtijste.

3.4. Åarjelsaemien lohkehtæjjaviermie

Åarjelsaemien jáarhkelierehimmien lohkehtæjjaviermie lea tseegkesovveme jijtse laavenjostoesjiehtedimmine Trööndelagen Fylhkentjielten, Nordlaanten Fylhkentjielten, Trööndelagen Staatehaltojen jih Nordlaanten Staatehaltojen gaskem. Profesjovneviermie lea vihkele don pedagogeles evtiedimmien gaavhtan jih kvaliteetem saemien gielelierehimmesne nænnoste. Nordlaante jih Trööndelage beetnehvierhtieh ektesne dårjoh vearman. Viermien åvtehke gaavnedimmieh öörnie göökth jaepien, jih Trööndelagen fylhkentjielte viermiem reerie.

3.5. Karrijeerebhkedimmie

Nasjonaale maahtoestrategije jih Trööndelagen maahtoestrategije leah saemien gielem, kultuvrem jih jielemem vihtiestamme goh suerkie sjiere maahtoedaerpiesvoetine. Karrijeerejärne Trööndelagesne lea vierhtie- jih maahtoejärne mij jijtse raeriestæjjavierhtiem åtna karrijeerebhkedimmien jih karrijeereliereren sisnjeli, saemien perspektivine. Vierhtieskuvlh tjiehpiesvoetem utnieh ööhpehimmien bijre saemien perspektivesne giejnie karrijeerejärne jih raeriestæjjah jeatjah jáarhkeskuvline maehtieh rååresjidh.

Jáarhkeskuvlh akten ektie mierievierhken mietie berkieh hijven karrijeerebhkedimmien bijre skuvlesne. Learohkh byöroeh dan varke gåarede åadtjodh åahpenidh hijven karrijeeregeajnoejgujmie lohkemidie jih barkoeliedasse, gusnie joekoen saemien maahtoen mietie gihtjie.

4. PRAKTIHKELES SJËHTELADTEME LÏEREHTIMMESTE

Saemien gielelierehimmie sjugniehtåvva dovne stieresne vierhtieskuvline jih goh maajhööh-pehtimmie. Vierhtieskuvlh Kråangken jih Rossen jáarhkeskuvlh dïedtem utnieh maajhööh-pehtimmiem åarjelsaemiengielesne learoehkidie vedtedh dejnie jeatjah skuvline fylkesne.

Vierhtieskuvle dïedtem åtna gaskesem tseegkedh learoehken, learoehken hiejmeskuvlen jih gielelierehimmien faalehtæjjan gaskem. Gaskese skuvli gaskem tseegkesåvva gosse orre skuvlejaepiem soejkesjeminie. Gosse orre skuvlejaepie aalka skuvle learoehki gieelenjiuptjiem goerehtalla åvtelen ööhpehtimmine aalka. Goerehtalleme gieelenjiuptjeste jih gieleveeljemistie dorjesuvvieh rååresjimmesne learoehkinie jih eejhtegigujmie/åeliealmetjigujmie.

Jijtse mierielatkoe maajhööhpehtæmman noerhtesaemien gielesne dorjesovveme dej saemien jáarhkeskuvligujmie Karasjohkesne jih Guovdageaidnusne boelhkese 2021-2015.

4.1. Maajhööhpehtimmie jih teknihkeles vuekieh

Skuvlh mah learoakh utnieh gieh maajhööhpehtimmiem åadtjoeh, dïedtem utnieh hijen lïeremetsiekhkide sjëhteladtedh. Akte eaktoe lea teknihkeles dalhketjh leah örnegisnie jih maajhööhpehtæmman sjiehtieh. Dalhketjh tjuerieh dan hijen vuekien mietie årrodh olles heaptojne sjidh hijen kvaliteetese maajhööhpehtimmesne. [Rammeverk for samisk fjernundervisning](#) (Udir) lea kriteriumh mah leah faamosne jis edtja maehtedh maajhööhpehtimmiem dåastodh jih faalehtidh.

Jis edtja maajhööhpehtimmiem vedtedh dellie eevre daerpies pedagogi lea maahtoe maajhööhpehtimmiepedagogikhkesne. Lohkehtæjjah mah vierhtieskuvline berkieh metodemahtoem maajhööhpehtimmesne jih gieledidaktihkeles maahtoem utnieh.

Vierhtieskuvlh guessine minnieh gaajhkide learoehkidie gieh maajhööhpehtimmiem åadtjoeh, unnemes ikth fierhten skuvlejaepien. Learoakh mah gielelierehimmien maajhööhpehtimmine åadtjoeh, edtjieg dååjredh ööhpehtimmie lea seammavyörtegs gaajhkene jeatjah ööhpehtimmine skuvlesne.

4.2. Giele- jih kultuvregavaavnedimmieh

Veaksehks gielemaallh gielegaavnedimmiejgujmie leah vihkeles bielie lierehimmeste, jih learoakh gieh maajhööhpehtimmiem dåastoeh faalenassem gielegaavnedimmiej bijre utnieh dan jeenjesh goh göökth jaepien. Gaajhkoh learoakh lierehimmine akten saemien gielesne Trööndelagesne faalenassem utnieh meatan årrodh gielegaavnedimmine skuvlesne mah ööhpehtimmien faalehtieh. Vierhtieskuvlh sjiehteles programmem voenges viedteldimmine evtiedieh jih gielegaavnedimmieh åarjelsaemien learoehkidie tjirrehtieh.

5. EKONOMIJEMAALLE

Dühte ekonomeles maalle ulmine åtna maahtoebyresem vierhtieskuvline gorredidh jih vijriesåbpoe evtiedidh nasjonaale jih regijonaale soejkesji mietie. Dühte edtja veanhtadihksvoetem hoksedh faalenassestruktuvresne saemien lierehtämman, jih stabile faagebyresem vedtedh Kråangken jih Rossen jáarhkeskuvline. Vierhtiejoekedimmie lea juakasovveme golme dïenesjegaaltiji bijjeli.

- Maadthfinansieereme råalleste goh vierhtieskuvle, veanhtadihks dïenesje
- Maadthfinansieereme giele- jih kultuvrelierehimmeste, veanhtadihks dïenesje
- Dåarjoe evtiedimmieprojekth, dïenesje jeerehte ohtsemen mietie

5.1. Maadthfinansieereme vierhtieskuvleråalleste

Maadthfinansieereme vierhtieskuvleråalleste ryöknesåvva dan dïedten mietie maam reeremen jih evtiedimmien sisnjeli åådtjeme. (mierie 3.2)

5.2. Maadthfinansieereme giele- jih kultuvrelierehimmeste

Maadthfinansieereme gielelierehimmeste ryöknesåvva learohkelåhkoen mietie tijje doekoe jih lohkehtæjjavierhtien mietie skuvline. Joekedimmie learoehkjistie vierhtieskuvli gaskem jeatjah jáarhkeskulijste ulmine åtna gåabpegh skuvlh buektiehtieh faageles årjelsaemien byresem tjåadtjoehtidh.

Noerhte- jih julevsäemien gieline fylhkentjielte dïenesjh faalehtæjjajgujmie åasta mejgujmie intensjovnelatjkoem dorjeme. Vierhtieskuvlh dam faageles dïedtem utnieh, jih sjiehtedimmien darjoej jïjtse gielelierehimmien, ekonomijen bijre jih fulkesimmien bijre learoehkjistie. Vierhtieskuvlh refusjovnem åadtjoej åestemen åvteste gieledïenesjistie.

5.3. Dåarjoe evtiedimmieprojektide

Minngemes dïenesjegaaltije vierhtiejoekedimmesne lea dåarjoe evtiedimmieprojektide. Dühte edtja maaksoeh maeksedh learoevierhtieproduksjovnese man åvteste skuvleaajhtere lea dïedtem åådtjeme. Maahta dåarjoem jeatjah evtiedimmieprojektide aaj daestie ohtsedh.

LISSIETJAALEGE 1

Byjngetje laavenjostoeguejmieh

- [Senter for samisk og urfolksstudier](#) Noerhte universiteete (Levangke)
- [Saemien jilleskuvle](#) (Guovdageaidnu)
- [Samisk videregående skole Karasjok](#)
- [Samisk videregående skole og reindriftsskole Kautokeino](#)
- [Namdalens studiesenter](#) – geervelïerehtimmie
- [Nordlaanten Staatehaaltoje](#)
- [Trööndelagen Staatehaaltoje](#)
- [Tråanten tjielte](#)
- [KS samisk utviklingsnettverk](#)
- [Saemien lohkemejarnge](#)
- [Gielem nastedh, åarjelsaemien giele- jih maahtoejarnge](#) (Snåase)
- [Aajege saemien giele - jih kultuvrejarnge](#) (Rosse)
- [Gieleaernie](#), saemien giele- jih kultuvrejarnge (Raarvihke)
- [Saemiedigkie](#)
- [SANKS](#)
- [Maahtoedepartemeente](#)
- [Ööhpehtimmiedirektoraate](#)

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte